

Música i humor des de les Terres de l'Ebre

El grup tortosí Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries està a punt de complir deu anys als escenaris barrejant la música popular de les Terres de l'Ebre amb el seu particular sentit de l'humor. L'originalitat d'aquesta fórmula els ha convertit en un referent del folk, potenciada per la deliciosa conversió del grup en una divertida 'troupe' de personatges que viuen a cavall entre la tradició i la modernitat.

Molt prop del coll de l'Alba, al bell mig de la muntanya, viuen Paco Calbet, un cec amb el renom de Quico el Célio; Josep Cid, a qui diuen el Noi; i Evaristo Fusté, més conegut com el Mut de Ferreries. Des del seu mas, al nord de Tortosa, es pot veure des de la platja de l'Ametlla de Mar fins als ports de Tortosa-Beseit, presidits pel Mont Caro. Es guanyen la vida al camp, allunyats del soroll de la ciutat, enrutant les oliveres, plegant les garrofes, descimalant els arbres... No obstant això, aquest entranyable trio tortosí sempre té temps per explicar les seues històries quotidianes, les que els proporcionen l'alegria de viure. "Tenim un trosset d'auliveres i de garrofers al costat de casa. Sense cap lujo, però no ens falta de res", assenyalava el Noi tot orgullós. Paco i Evaristo, però, no ho tenen tan clar. "Li agrada tant treballar que mos fa suar a tots!", alega Paco. "Claro! Un que no s'hi veu i l'altre que no ho vol sentir... eh, Varisto?", respon el Noi esverat.

"Mire -el Noi fa memòria-, ara fa uns anys, van fer un estudi que deia que la despesa en farmàcia a Tortosa era de les més baixes de tota Espanya. I va vindre una doctora argentina, una metgessa de l'alimentació i aquestes coses que estan de moda ara...". "I li va preguntar al Noi -Paco s'afegeix a la conversa, foteta-: "¿Y usted cómo lo hace para tener tanta alegría?" "I jo -repreñ el Noi- li vaig contestar: "Pues yo me levanto por la mañana, arreglo les auliveres, los garroferos, baco a comprar al mercado, llevo el coche al mecánico... Y aún tengo tiempo para haserles la comida a estos señores'." "I quan a ell -afegeix referint-se a Paco- li van preguntar què

li produïa tanta alegria, va dir...". "Lo mismo que a él", contesta Paco. "Sí, sí, lo mismo que a mi pero mirant...", especifica el Noi. I Paco i Evaristo riuen.

Aquests problemes inevitables de la convivència diària, la constància i la desimboltura del Noi, les poques ganes de treballar de Paco i la submissió del Mut surten a relluir sempre allà on van. I és que, de tant en tant, fan les maletes i surten de casa per explicar les seues experiències i els seus records i, de pas, canten les cançons tradicionals de les Terres de l'Ebre. Com ells diuen, les que es cantaven..., i es canten.

Van començar rodant pels pobles del voltant de Tortosa, acompanyats sempre pel nebot del Noi, Jaumet Matamoros, que s'encarrega de les qüestions tècniques -"nosaltres no n'entnem, d'aquestes coses"-, i pel senyor Bertomeu, un corredor de finques de la zona aficionat a la música. Amb el temps, però, han arribat a les grans capitals, a Barcelona i a València. Precisament, aquests viatges a la ciutat són un dels motius de conflicte. "Sí que mos agradaria quedar-mos una temporadeta, veritat Varisto?", bromeja Paco. "Sí, però si mos quedem, mos quedem tots -aclareix el Noi-, que després, quan arribem a casa la faena sempre l'hem de fer els mateixos." No obstant això, tots tres prefereixen, de bon tros, la vida senzilla del camp. "Portes una vida més saludable, estàs en contacte amb l'aire lliure...", assenyalava Paco. "Pots fer la faena al camp -afegeix el Noi- i després pots baixar a la ciutat. Que, escolte'm, Tortosa no és res de l'altre món però té de tot, eh?"

Per cert, com la veuen, Tortosa? "Tortosa -Paco es posa seriós- és una ciutat amb una zona antiga preciosa que hau-

Els cinc personatges del grup Quico el Cèlio, el Noi i el Mut de Ferreries abans d'una actuació a Ca Revolta, a València. D'esquerra a dreta, el senyor Bertomeu, el Mut de Ferreries (damunt de la bicicleta), Quico el Cèlio, el Noi i Jaumet Matamoros. Els músics Sergi Molina, Jordi Fustó, Artur Gaya, Quique Pedret i Santi Martorell són els encarregats de donar ànima i veu a aquesta entranyable tropa.

ria de ser el seu valor principal. Avui dia ja no es pot pensar que una ciutat cresque industrialment, com quaranta anys abans. Avui dia, lo somni d'una ciutat és ser bonica, ser visitada...
I Tortosa no ha sabut apostar per aquest camí. Cauen les cases, i les que no cauen les tomben perquè estan en ruïnes. Jo crec –continua Paco– que això passa perquè algú ha trobat la tomba de sant Rufo i no ens ha dit res.” “No li face cas”, es disculpa el Noi. “No, no, Noi. Això és així. Mire, hi ha una llegenda que diu que el dia que es troben els ossos de sant Rufo (que va ser el primer bisbe de Tortosa) la ciutat s'afonaria. I segur que un arqueòleg d'aquests que escarben en les ruïnes l'ha trobat, i calla...”.

Connectar amb el públic. Totes aquestes anècdotes, que formen part de l'univers particular d'aquesta –també particular– *troupe* de personatges, no són més que la fórmula que ha consagrat el grup tortosí Quico el Cèlio, el Noi i el Mut de Ferreries com una de les formacions de referència de la música

popular catalana. Sobretot, perquè la trama teatral que envolta tots els seus espectacles –cadascun dels cinc músics interpreta un personatge– els ha servit per fer realitat un dels seus objectius principals: establir un contacte directe amb el públic. “Aquesta és una de les coses que més trobem a faltar, sobretot en un concert de música tradicional”, assenyala Quique Pedret, l'interpret del personatge del Noi. “Nosaltres –afegeix– no només volem tocar cançons, sinó que volem explicar-ne el perquè. I fer-ho des del punt de vista d'uns determinats personatges ens dona peu per explicar les coses amb humor i, al mateix temps, per arribar més i millor al públic.”

Les cançons de Quico el Cèlio, el Noi i el Mut de Ferreries parlen de coses molt senzilles, però sobretot de l'alegria de viure. Defensen la seua terra i la seua manera de viure, reivindiquen els personatges de les Terres de l'Ebre, la vitalitat del folklore i també els mítics carrilets que anaven de poble en poble –i que no se'n passaven cap de llarg–. Curiosament, però, aquestes històries

locals connecten amb tot tipus de públic. “Allò més local acaba sent sempre allò més universal –puntualitza Artur Gaya, l'*alter ego* de Quico el Cèlio–. Defensant la nostra terra, en realitat, defensem tota la terra. Cadascú defensa allò que té més a prop, però l'objectiu és el mateix. Nosaltres podem parlar de l'Ebre i del Delta, i a València poden parlar de l'Horta, de la Punta i del Cabanyal. Reivindicar un carrilet perquè és un tren que no passa de llarg de cap poble és un reclam de molts altres llocs. A tot arreu –continua Artur– hi ha gent que està per una vida més senzilla, la qual cosa no vol dir que anem en contra del progrés, sinó que la modernitat i la tradició es poden combinar perfectament, sempre que una cosa no afecte l'altra.”

El del carrilet és, de fet, un dels temes més coneguts del grup. “El tren –explica Artur Gaya– és un dels mitjans de comunicació més populars. La prova és que a nivell de grans ciutats ja es preocupen de fer arribar els AVE i companyia. En canvi, no es preocupen de reforçar la unió entre pobles.” “Sembla

—Jordi Fusté, intèrpret del personatge del Mut de Ferreries deixa per un moment el seu paper— que l'únic objectiu que tenen a nivell de transports és unir les grans ciutats al més ràpid possible. I als pobles del mig, que els bomben. El que interessa és que pugues arribar a Madrid en el menor temps possible.”

El sud també existeix.

I ja posats a reivindicar, reivindiquen també la cultura i la idiosincràsia pròpia de la gent de l'Ebre. “D'uns anys cap aquí —diu Quique Pedret— ens han volgut fer creure que el català de Barcelona és l'únic que es parla i que la sardana és l'única dansa pròpia dels catalans. I ara s'adonen que el país és molt més ric que tot això.”

De fet, l'èxit de la proposta de Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries ha servit d'alguna manera per demostrar —si més no als que tenen l'oportunitat de veure'ls en directe— que més avall de Tarragona hi ha altres comarques que també existeixen. “Això sí que ho volíem aconseguir, tant musicalment com socialment —assegura Artur—. Volíem que a la resta de Catalunya saberen que la jota que ballem i cantem a Tortosa és tan catalana com la sardana.” “De fet —afegeix Quique Pedret—, el sud de Catalunya i el nord del País Valencià és una de les zones culturalment més riques dels Països Catalans per ser una zona de creuament de cultures.”

Precisament, traure a la llum aquesta riquesa —tant musical com cultural— va ser un dels objectius inicials del grup: “Nosaltres sempre hem pensat que a les Terres de l'Ebre hi havia amagada una diversitat musical molt gran, i a la vegada molt desconeguda. Per això hem incorporat la jota com a un punt essencial del nostre repertori, per ser un tret

El·ls espectacles de Quico el Célio... barregen la música popular de les Terres de l'Ebre amb un particular sentit de l'humor. Tot, perquè el públic capte el missatge de les seues cançons.

distintiu de la zona i per haver tingut una funció social molt important.”

Una altra de les reivindicacions —encara que potser més inconscient— és la de la parla. “És possible —explica Artur Gaya— que a la gent no li faça tanta vergonya parlar amb el ‘lo’ i ‘l’espill’ i ‘la granera’. Podríem dir que, d'alguna manera, hem dignificat la parla, que tots ens sentim més orgullosos de la nostra manera d'expressar-nos. Però no és que ho reivindicuem, sinó que parlem així.” “Clar que ho reivindicuem! —respon Quique Pedret—. Per exemple, nosaltres hem dit tota la vida Tortosa [amb o] i

últimament als locutors de les emissores locals, els dona per dir Turtosa [amb u]. Això no s'ha dit en la vida! I cal dir a la gent que la nostra manera de parlar és tan correcta com la que tenen a Barcelona.”

Però si hi ha alguna cosa per la qual ha lluitat Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries —des dels escenaris, és clar— ha estat pel Pla Hidrològic. És a dir, en contra del transvasament de l'Ebre. “És que si no n'hi havia prou —es lamenta Quique Pedret—, ara se'ls ocorre fer un transvasament. No és només que no tenim cap indústria, no és només una qüestió sentimental. És que t'adones que el transvasament consisteix a portar aigua a un preu molt més car del que costaria fer una dessalinitzadora o potabilitzar les aigües residuals.” “Els polítics —afegeix Jordi Fusté— han fet creure als pagesos que som insolidaris. Però és que en realitat els pagesos no en veuran ni un litre, d'aquesta aigua. I la que tinguen, l'hauran de pagar a un preu molt més elevat.”

Tot plegat —l'aigua, la llengua, la cultura, les danses, la jota, el carrilet...—, com també aquesta manera tan particular d'entendre la vida queden reflectides en qualsevol dels quatre treballs que fins al moment ha editat el grup: *Es cantava i es canta* (1994), *Si no fos* (1996), *Mira bé el que et dic* (2000) i “lo directe”, *Vinguen quan vulguen* (2001). I segur que també en els dos que editaran pròximament; el primer, per Nadal (*Lo Misteri de Nadal*), i el segon, pels voltants de l'estiu que ve. No debades, serà un any ple d'activitats per al grup. Discos, un concert al Palau de la Música Catalana, el 9 de febrer, i una exposició sobre cultura popular a través de les seues vivències commemoraran els deu anys d'un grup que ha fet de la música popular un motiu per “sentir-nos més vius”.

Rosanna Melià